

Nybyggarna i norr

Under 1700-talet flyttade många ungdomar till Norrland för att skapa sig en framtid. De var tvungna att flytta eftersom deras byar höll på att bli överbefolkade. I södra Sverige fanns det inte jord nog till alla.

De svenska nybyggarna flyttade allt längre in i Norrlands ödemarker. Där kom de i strid med samerna som inte gillade att svenskarna tog deras fiskevatten, renbetesmarker och heliga platser.

Samerna gick till domstol, men domarna var inte rättvisa. De höll alltid med svenskarna. Och många samer tvingades flytta på sig.

Hemma på bondgården

En svensk bondgård på 1700-talet var oftast byggd av stockar eller plankor. Men i Skåne byggde man korsvirkeshus i stället, eftersom det inte var lika gott om skog där som på de flesta andra håll i Sverige.

Nu började det bli vanligt med en stor murad spis mitt i huset. Röken gick ut genom en skorsten eller genom ett hål i taket. Alla sov i samma rum, och mycket påminde om vikingatiden 800 år tidigare.

Det var nästan alltid samma mat: bröd, gröt och välling. Ibland åt man fläsk och fisk som var torkad, saltad eller rökt. Törsten släcktes med mängder av öl och brännvin. Barnen fick surmjölk och vatten. Färsk mat var festmat till jul och andra högtider.

Folk på landet var mest klädda i grå vadmal, ett tjockt ylletyg som kvinnorna vävde hemma på gården. Men när det var fest tog man på sig finkläderna i vackra färger och fina broderade mönster. Det var vanligt att man hade färger och mönster som visade var man kom ifrån.

Bönder från Mora i Dalarna. De är söndagsfina i sina sockendrakter. En stor murad spis värmer upp köket. De vuxna äter ur det stora grötfatet.

Surmjölk är mjölk som man tillsatt en nyttig bakteriekultur i, som filmjölk och yoghurt.

Sockendräkt är kläder som bönderna bar i ett område, det finns både vardagskläder och söndagskläder.

Korsvirkeshuset byggs av trä och lera.

Carl von Linné – blomsterkungen

Carl von Linné (1707–1778) var son till en småländsk präst. Carls pappa hade en stor trädgård med många olika sorters växter, och det var där Carl trivdes allra bäst. Han var nyfiken på allt som fanns i naturen – blommor och småkryp var hans käraste leksaker.

Efter gymnasiet i Växjö studerade han i Lund och Uppsala och blev läkare. Eftersom läkare på den tiden ofta använde örtmediciner fortsatte han att intressera sig för växter. Han ville visa hur Gud hade ordnat alla växter och fann att de kunde delas in i 24 olika klasser. Inom varje klass var växterna släkt med varandra.

Under några år bodde Linné i Nederländerna, och där publicerade han en viktig bok som heter Naturens ordning. I den beskriver han hur hela naturen är ordnad i tre riken: djurriket, växtriket och mineralriket. Den boken gjorde Linné känd och berömd i hela den vetenskapliga världen.

Runt i Sverige på hästryggen

När Linné kom hem till Sverige igen fick han i uppdrag av riksdagen att göra upptäcktsresor i olika landskap. Han skulle leta efter nyttiga kunskaper som vårt land kunde tjäna pengar på, till exempel växter och mineraler.

Linné red runt på Öland och Gotland, i Västergötland och Skåne, och allt han såg undersökte och antecknade han. Varje resa blev sedan en egen bok. Boken om den skånska resan är på mer än 500 sidor! Man kan säga att Linné skrev våra första böcker i naturkunskap och geografi.

Träffade samer

Redan sommaren 1732, innan Linné reste till Nederländerna, gjorde han en lång och spännande resa genom Lappland. Där träffade han många samer, och Linné är den förste vetenskapsman som beskriver samerna och deras sätt att leva.

Det var på den här resan som Linné en dag upptäckte en växt som han aldrig hade sett förr. Han tog den lilla vackra blomman i sin hand och kallade den ”min ört”. Sedan fick blomman hans eget namn: linnea.

Carl von Linné klädd i samedräkt. Nedan ser du en sida ur anteckningsboken från hans upptäcktsresa i Lappland.

